Αμνοί και Λέοντες

Πηγή: ΔΡΟΜΟΣ ΤΗΣ ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ | Σελ.: 27 | Ημερομηνία έκδοσης: 26-07-2025

Αρθρογράφος: | Επιφάνεια: 968.61 cm² | Κυκλοφορία: 840

Θέματα: ΒΙΒΛΙΑ

Γιάννης Μόσχος, *συγγραφέας*

Αμνοί και Λέοντες

Συνέντευξη στον **Κώστα Στοφόρο**

Ο Γιάννης Μόσχος, για μένα από τους πιο σημαντικούς συγγραφείς της γενιάς του, με δύο εξαιρετικά αστυνομικά μυθιστορήματα, το «Τοκορόρο» και το «Και οι τέσσερις ήταν απαίσιοι», επιστρέφει με ένα συναρπαστικό «ληστρικό» μυθιστόρημα.
Η ιστορία διαδραματίζεται τον Σεπτέμβριο του 1925 στην ευρύτερη περιοχή των Αγράφων. Παρακολουθούμε την παράλληλη πορεία ενός ληστή κι ενός τσέλιγκα. Τον πρώτο τον κυνηγούν χωροφύλακες αλλά και πρώην ληστές που έγιναν «κυνηγοί κεφαλών», ενώ τον δεύτερο τον διώχνει η εξέλιξη της εποχής.
Η αρχή του τέλους για τη ληστεία, αλλά και για τη νομαδική κτηνοτροφία.
Ο κόσμος αλλάζει, αφήνοντάς όμως πίσω του θύματα.
Ως αναγνώστες παρακολουθούμε τη δράση με κομμένη την ανάσα, σε ένα ελληνικό γουέστερν με πολλές κοινωνικές προεκτάσεις.
Ο συγγραφέας γνωρίζει τον χώρο κι έχει προφανώς μελετήσει την εποχή και τους ανθρώπους.
Χτίζει εξαιρετικούς χαρακτήρες τόσο στον ρόλο των πρωταγωνιστών, όσο και των δευτεραγωνιστών.
Όταν το τελειώνεις, νιώθεις ένα σφίξιμο στη καρδιά και ταυτόχρονα σκέφτεσαι πως μάλλον δεν έχεις ξαναδιαβάσει κάτι παρόμοιο.
Θα είχε ενδιαφέρον το νέο αυτό είδος να εύρισκε συνεχιστές, αν και δεν ξέρω κατά πόσο είναι εφικτό…

› Τι σε παρακίνησε να γράψεις ένα «ληστρικό» μυθιστόρημα;
Δεν θα το έλεγα ακριβώς ληστρικό. Φυσικά και έχει πολλά στοιχεία, μιας και κάποιοι ήρωες είναι λήσταρχοι. Όπως σωστά είπε ο Άρης Μαραγκόπουλος σε μια κριτική που έγραψε πρόσφατα, πρόκειται για ένα υβριδικό μυθιστόρημα. Έχει στοιχεία ληστρικού, περιπέτειας, γουέστερν αλλά και ιστορικού μυθιστορήματος και ψυχολογικού δράματος. Πρόκειται για μια ιστορία βαθιά ανθρώπινη. Με παρακίνησαν δύο λόγοι. Η κοινωνική ληστεία, όπως την ονομάζει ο Hobsbawm, είναι ο πρώτος λόγος. Ξέρετε, στα βιβλία μου θα παρατηρήσετε ότι εξετάζεται πολύ το φαινόμενο της κατάχρησης εξουσίας ή το πώς στέκεται ο άνθρωπος απέναντι στον άδικο εξουσιαστή. Οι ληστές την εποχή εκείνη, κυρίως έβγαιναν στο κλαρί να βρουν δικαιοσύνη, να γλιτώσουν από την αδικία της εξουσίας η οποία τους ωθούσε στην παρανομία. Από τον θρύλο του Ρομπέν των Δασών, τον Πάντσο Βίλα, τους γκαούτσος της Βραζιλίας έως τους δικούς μας αρματολούς και κλέφτες και αργότερα λήσταρχους, αντιστάθηκαν στην αδικία της εξουσίας. Κάποιοι έγιναν λαϊκοί ήρωες. Ο δεύτερος λόγος ήταν οι διηγήσεις των προγόνων μου σχετικά με την μετακίνηση των Σαρακατσάνικων τσελιγκάτων κάθε Άνοιξη και Φθινόπωρο από και προς τα βουνά για να βοσκήσουν τα πρόβατα, αλλά και η μελέτη αυτής της κοινωνικής αυτοοργάνωσης των τσελιγκάτων.

› Πώς συνδέεται αυτό με την ενασχόλησή σου με την αστυνομική λογοτεχνία;
Το μυθιστόρημα αυτό δεν είναι αστυνομικό. Μπορούμε να πούμε, όμως, ότι ανήκει στην μεγάλη ομάδα του Crime Fiction, μιας και είναι μια μυθοπλασία γεμάτη έγκλημα. Λείπει η φόρμα του αστυνομικού, μιας και δεν με ενδιέφερε σε αυτή την περίπτωση. Ήθελα να δοκιμάσω κάτι εντελώς διαφορετικό, να έχει ελευθερία αλλά και την αντίστοιχη δυσκολία. Το έγκλημα, όμως, πάντα με τραβάει. Θέλω να εξετάζω τον άνθρωπο ή την κοινωνία στα έσχατα τους σημεία, και το έγκλημα, η παραβατικότητα, η έξοδος από οτιδήποτε κοινωνικά αποδεκτό, είναι καταστάσεις ακραίες, ιδανικές να μπει κάποιος στα ενδότερα της ψυχής του ανθρώπου.

› Βασίστηκες σε κάποια πραγματικά γεγονότα και πρόσωπα;
Τα πρόσωπα είναι φανταστικά. Εμπνεύστηκα από τη ζωή διάσημων ληστάρχων, ίσως πήρα κάποια στοιχεία. Ο Γκαντάνης πήρε το όνομά του από τους πραγματικούς Γκαντάρα και Μπαμπάνη. Η αρχική μάχη στην Ράχη του Πεθαμένου είναι εμπνευσμένη στο πρώτο της μισό από την πραγματική μάχη στην Κλεφτόβρυση του Ολύμπου της συμμορίας Γιαγκούλα-Μπαμπάνη με τα αποσπάσματα χωροφυλακής υπό τον Πετράκη. Ο αποκεφαλισμός του Μακρή μπροστά στην οικογένειά του είναι εμπνευσμένος από τον αποκεφαλισμό του αθώου γιατρού Οδυσσέα Νικολαΐδη από τον Μακρή, το πρωτοπαλίκαρο του Γιαγκούλα. Στην δικιά μου ιστορία ο Μακρής αποκεφαλίζεται, έτσι για μια άτυπη δικαιοσύνη. Βέβαια, στο κομμάτι των τσελιγκάτων, πολλά βασίστηκαν στην πραγματικότητα. Το πώς ζούσαν, τι έτρωγαν, στοιχεία της καθημερινότητας, λαογραφικά στοιχεία, όπως μου τα έχουν διηγηθεί ο πατέρας μου και οι παππούδες μου που τα έζησαν. Από το πώς έκαναν εγχείρηση αφαίρεσης όγκου στο κεφάλι μιας προβατίνας έως στο πώς μετακινούνταν σε καραβάνια, κ.ά.

› Γιατί διάλεξες τη συγκεκριμένη εποχή, ουσιαστικά του τέλους της ληστείας – όπως λειτουργούσε μέχρι τότε;
Η εποχή όντως δεν επιλέχθηκε τυχαία. Βρισκόμαστε στο 1925, στον μεσοπόλεμο. Μετά από μια έξαρση της ληστοκρατίας τα προηγούμενα χρόνια, μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουμε πλέον την παρακμή της. Η επαρχία δεν σηκώνει άλλο τα πλιάτσικα των ληστών, ο απλός κόσμος έχει στραφεί εναντίον τους. Οι μεγάλοι λήσταρχοι σύντομα θα αποτελέσουν παρελθόν. Ο Γιαγκούλας και ο Μπαμπάνης σκοτώνονται την ίδια χρονιά, μένει ο Τζατζάς, οι Ρετζαίοι αργότερα στην Ήπειρο, και οι Καραλιβαναίοι που τους αφομοίωσε ο ΕΛΑΣ στην Αντίσταση. Θέλω να μελετήσω τη ληστεία στα χειρότερά της, στο τέλος της, στις πιο δύσκολες συνθήκες. Επίσης, μετά την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και αποχώρηση των Τούρκων, η γη πέρασε στους τσιφλικάδες. Μετά από μια αναδιανομή γης το 1917, ο μετασχηματισμός της κοινωνίας έφερε μικρές ιδιοκτησίες που δεν θέλουν στη γη τους, πλέον, τα τσελιγκάτα, και έτσι τα διώχνουν. Έχουμε λοιπόν έναν μετασχηματισμό της κοινωνίας εκείνη την εποχή, που εξοβελίζει και περιθωριοποιεί κοινωνικές ομάδες που πιο πριν χρησιμοποιούσε. Αυτή είναι και η ιστορία πίσω από την ιστορία του μυθιστορήματος, η κοινή μοίρα των περιθωριοποιημένων.

Η εποχή αυτή άφησε μια ιδιαίτερη ηθική, μια ηθική που δεν υπακούει σε νόμους αλλά έχει τους δικούς της απαράβατους κανόνες που βασίζονται στην αξιοπρέπεια, στην ντομπροσύνη και στη λεβεντιά

› Τι πιστεύεις πως άφησε πίσω της αυτή η εποχή;
Η εποχή αυτή χαρακτηρίζεται από τη μετάβαση σε μια άλλη δομή της ελληνικής κοινωνίας. Μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο έχουμε την καταστροφή της Σμύρνης και το κύμα προσφύγων που άλλαξαν προς το καλύτερο την ελληνική κοινωνία. Απελευθερώνονται περιοχές, η Θράκη, π.χ. με τη συνθήκη των Σεβρών. Ο κόσμος όπως τον ξέραμε αλλάζει. Όπως καθετί που αλλάζει, αφήνει κάτι πίσω του. Εδώ μπορούμε να πούμε ότι κλείνει ένας κύκλος βίας και παρανομίας στα ελληνικά βουνά. Με την πάταξη της ληστοκρατίας (όπως ανέφερα έμειναν μόνο οι Καραλιβαναίοι οι οποίοι ενσωματώθηκαν στον ΕΛΑΣ στην Αντίσταση), μειώνονται οι περιπτώσεις βίας, αλλά και η τοπική χωροφυλακή παίρνει τον πλήρη έλεγχο, και ειδικά στην επαρχία κάνει κατάχρηση εξουσίας. Σίγουρα η εποχή αυτή άφησε μια ιδιαίτερη ηθική, μια ηθική που δεν υπακούει σε νόμους αλλά έχει τους δικούς της απαράβατους κανόνες που βασίζονται στην αξιοπρέπεια, στην ντομπροσύνη και στη λεβεντιά.